

Arthur Ebeling, gepassioneerd bluesgitarist, komt met zijn trio optreden voor de Vrienden van de Plantage. Het wordt een muzikale avond op hoog niveau want Arthur heeft in alle denkbare zalen en op vele festivals gespeeld, ook internationaal. Tegelijk zijn de door hem geschreven en gespeelde nummers buitengewoon toegankelijk, van welke muziek u ook houdt. Kom dus naar dit evenement!

IN DIT BULLETIN

Activiteiten

Bluesmuziek, het Arthur Ebeling Trio, op blz. 1-2. **SOOP-lezingen**: Edith de Leeuw over de joodse keuken en Tessel Dekker over het beroemde Panoramagebouw; blz. 2. De **Plantage Poëzieprijs** en **Laura Samsom Rous** die het te winnen kunstwerk maakte, op blz. 3. Geert van Boxtel is gids op onze **architectuurwandeling** Amsterdamse School, blz. 4.

‘Deze zinsnede van Luther, aangebracht op sokken, schijnt in Duitsland een populaire gift te zijn voor aanstaande bruidegoms...’

Joke van der Wey,
blz. 5

Artikelen

Joke van der Wey bezocht voor ons het **Luther Museum** en dacht na over religieuze gebouwen in de buurt, blz. 5. Iets profaner zijn haar **Observaties** op blz. 6: ‘Kat met Rat’.

En verder

Aankondigingen voor het late najaar, blz. 4. Het **Plantagegedicht** is van Marc Tritsman, op blz. 6.

‘Happy Blues’ met jazzy sausje Het Arthur Ebeling Trio

*Zaterdagavond 12 oktober, aanvang 20.00 uur
Dit keer geen muziekmiddag maar -avond!
Gratis voor leden; niet leden € 5,-
Zaal wordt nog nader bekend gemaakt*

Kom op 12 oktober luisteren naar Arthur Ebeling en zijn bluestrio. Arthur is een charismatische zanger-gitarist die over de hele wereld volle zalen trekt maar altijd weer de intimiteit van de kleine zaal en het contact met het publiek opzoekt. Hij noemt zijn muziekstijl ‘Happy Blues’ wat neerkomt op een onnavolgbare mix van rhythm-’n-blues, rock-’n-roll en country-blues, soms met een jazzy sausje.

Tijdloos en swingend

In de door hem gecomponeerde nummers laat hij levenswijsheid en romantiek met elkaar botsen en hartzeer en humor versmelten. Muziek, teksten en uitvoering zijn allemaal van hoog niveau, tijdloos en swingend. Behalve met zijn eigen werk kan hij ook verrassend voor de dag komen met covers.

Niet lang geleden werd in een tv-programma van Henny Vrienten een documentaire aan hem gewijd als een van de beste twaalf gitaristen van Nederland. Arthur heeft een lange staat van dienst. Geboren en getogen in Amsterdam speelt hij veelvuldig op internationale jazz- en bluesfestivals. Hij toert jaarlijks in Ierland, Engeland en Spanje, maar is ook regelmatig in de VS, Brazilië en Rusland. Maar wie in Nederland het Northsea Jazz Festival, Oerol, de Parade of gewoon een Amsterdamse kroeg bezoekt, heeft hem ongetwijfeld óf aangekondigd gezien óf horen spelen.

Ray Charles of Tom Waits

Er zijn allerlei vergelijkingen gemaakt: met Ray Charles zou hij zijn soul delen, met Tom Waits zijn rauwheid en met Eddie Cochran zijn rock'n-roll. Maar bovenal is Ebeling zichzelf: de zes-snarenbezweerder op zijn oranje Gretsch 6120 Nashville-gitaar, met het muzikale hart op de juiste plaats. Op deze avond speelt Arthur met Peter Wassenaar en Chaja van der Heide. Peter studeerde contrabas aan het Koninklijk

Het Arthur Ebeling Trio, met bassist Peter Wassenaar en drumster Chaja van der Heide.

Conservatorium in Den Haag en speelde o.a. met Bram Vermeulen en de Blues Bastards. Chaja vander Heide zong al van jongs af aan in veel verschillende bands en is daar vanuit haar liefde voor ritme en beweging (al staande) bij gaan drummen.

SOOP-lezingen: Lekker Joods eten en het Panoramagebouw

Nieuwe Kerkstraat 124

Toegang gratis, ook voor introducés

Na afloop buurtborrel

Donderdag 26 september om 16.30 uur

Edith de Leeuw e.a.: Lekker Joods: Over Joodse immigranten en hun invloed op de Nederlandse keuken

Wat is nu Amsterdamser dan Amsterdamse uien? Wat is er Joodser dan kippensoep? Waarom eten veel Amsterdammers bij het paasontbijt matzes? Wie weet dat de Surinaamse pom van oorsprong een sabbatgerecht is en de

(Zeeuwse) bolus en kibbeling Sefardisch-Joodse gerechten? De culinaire tradities die de joden uit Oost-Europa (Asjkenazim) en Spanje-Portugal (Sefardim) hebben meegebracht, hebben een niet te onderschatten invloed gehad op onze eigen keuken.

Een middag over koken, koosjer eten en de rol en betekenis van specifieke gerechten tijdens Joodse feestdagen. Verzorgd door buurtgenote **Edith de Leeuw**, i.s.m. Hans van Emden, Marjan Gilijamse, Lucas Romviel, Esther Zafarani van het Joods Cultureel Kwartier.

Donderdag 31 oktober om 16.30 uur

Tessel Dekker: Het Panoramagebouw

Veel Plantagebewoners weten niet dat aan de Plantage Middenlaan op het Westermanplantsoen een groot cirkelvormig gebouw heeft gestaan: het Panoramagebouw, ontworpen door I. Gosschalk.

Tessel Dekker is kunsthistorica en schreef haar afstudeerscriptie over dit bijzondere gebouw, dat van 1880 tot 1920 in gebruik was en in 1935 helaas werd afgebroken. Het gebouw beschikte over een kunstzaal, waar werk van Jozef Israëls (1885) en Vincent van Gogh (1892) werd tentoongesteld.

Plantage Poëzie Prijs 2019 'De nacht'

*De Tangosalon, Pl. Muidergracht 155
Zaterdag 14 september, 15.00 uur
Toegang gratis, ook voor introducés*

*'Wat is de nacht toch mooi,
wat is de nacht toch mooi
Jammer, dat je niet zoveel kunt zien'*
Zo begint een schitterend lied van Hans Dorresteijn voor Sesamstraat.* 'De Nacht' is het thema van de Plantage Poëzieprijs 2019; een inspirerend thema als men bedenkt wat er in de donkere uren verhuld en dus op poëtische wijze onthuld kan worden. De vele warme nachten waarop we deze zomer werden getrakteerd, leverden in ieder geval ruimschoots inspiratie op voor dit thema. Meer dan 250 ge-

dichten werden de afgelopen maanden ingestuurd om mee te dingen naar de prijs die dit jaar voor de 28ste keer wordt uitgereikt. Het wordt een feestelijke middag op zaterdag 14 september. De drie door de jury genomineerden zullen hun eigen werk presenteren, muziek en zang zijn er o.a. met een op muziek gezet gedicht van Leo Vroman. *Last but not least* zullen onze gastheer en gastvrouw van de Tangosalon, Marianne en Arjan, u ook dit keer weer in vervoering brengen met een meeslepende tango. De jury bestaat dit jaar uit de dichters Katelijne Brouwer die ook optrad op het Plantage-Weesperbuurfeest, Saskia van Leendert die de prijs vorig jaar won

en Jos van Hest. Ook zij dragen alle drie voor uit eigen werk. De winnaar gaat naar huis met een prachtig kunstwerk van Laura Samsom Rous die iets zal vertellen over haar nieuwste filmproject. De presentatie van de middag is in handen van Jos van Hest en Cees van Ede. Zij heten u van harte welkom!
* <https://www.youtube.com/watch?v=iBEri8X8Kuo>

Monica Boschman, jurylid en winnares Plantage Poëzieprijs 2017, draagt in 2018 voor uit haar werk over Mariken van Nieuwmechelen.

Laura Samsom Rous: het kunstwerk bij de poëzieprijs

Willem Campschreur

Laura Samsom Rous (fotografie, video, tekst) ontvangt mij bij haar thuis, samen met haar man Hans Samsom. Ze worden ook vaak in één adem genoemd vanwege de talrijke fotografie- en filmprojecten die ze vanaf 1971 samen ondernamen en waarvoor Laura vaak de teksten schreef. Daarvoor werkte ze als fotomodel en mannequin, studeerde Culturele Antropologie en deed een fotocursus bij o.a. Richard Avedon aan de Famous Photographers School. Ze bouwde, naast haar werk met Hans, een persoonlijk oeuvre op met als uitgangs-

punt 'dat alles en iedereen het fotograferen waard is'. Laura kwam in 1982 vanuit Brussel naar de Nieuwe Keizersgracht in Amsterdam. Zeker, ze voelt zich verbonden met de buurt, maar dat heeft ze eigenlijk met elke plek waar ze is of woont. Ze is met alle mensen en volkeren vertrouwd, op haar gemak. Ze denkt dat de oorsprong daarvan in haar vroege jeugd ligt: in Indonesië en het Jappenkamp, de ont-heemding, de noodzaak om overal thuis te zijn. Later is ze voor haar projecten terug geweest in Indonesië en ze ging ook graag naar Japan, soms maandenlang.

Foto: Hans Samsom

Veel van haar werk is geëngageerd: ze werkte in Zuid-Afrika en trok langs de slavenroute in Benin. Ze gebruikt alle mogelijke technieken, van rechtstreekse portretten tot 'gevonden' en geënsce-

Architectuurwandeling in de Spaarndammerbuurt

Uw gids is Geert van Boxtel

Zondag 6 oktober 13.30 uur-ca 15.30

Verzamelpunt: café Distel, Spaarndammerstraat 872 (bus 22, 48, 281)

Afstand ca 2 km in 2 uur

Maximaal 20 deelnemers

Na afloop kunt u zelfstandig Museum

Het Schip bezoeken, over de architectuur van de Amsterdamse school (entree € 15,- of MJK/andere passen).

Aanmelden: Willem Campschreur:

willem@campcatz.nl

Wie kent ze niet, de fantasievol gedecoreerde en soms van speelse torentjes voorziene gebouwen van de Amsterdamse School? In verschillende stadsdelen rondom het oude centrum kun je deze voor Amsterdam zo kenmerkende architectuur uit het begin van de twintigste eeuw tegenkomen. Misschien wel het meest aansprekende voorbeeld van deze bouwstijl is Het Schip in de Spaarndammerbuurt, een van de drie blokken arbeiderswoningen die architect Michel de Klerk er tussen 1914 en 1921 bouwde. Dat woonblok en een aantal wooncomplexen aan het Spaarndammerplantsoen is het doel van onze vriendenwandeling, die dit keer onder leiding staat van Geert van Boxtel.

Toen hij zo'n 40 jaar geleden naar Amsterdam kwam, veranderde zijn leven,

neerd materiaal, waarbij werkelijkheid en fictie dooreen lopen. De natuur is enorm belangrijk. De takjes en de torretjes maar ook het basisidee dat, als je inzoomt op de aarde, je in feite een oneindige ruimte binnengaat.

Als we het over poëzie hebben, pakt ze gek genoeg de verhalenbundel *Dubliners* van James Joyce uit de kast. De laatste pagina daarvan ontroert haar, elke keer weer. Ze wil maar zeggen: poëzie kan ook in proza worden gevonden en, nu dat toch ons onderwerp is, niet minder in fotografie. Het gaat niet om afbeelden als wel verbeelden in haar werk.

En dat is waar. Laura's foto, die straks aan de winnaar van de poëzieprijs wordt uitgereikt, is in sfeer en onderwerp vol van die poëtische verbeelding. U ziet het zelf op 14 september.

Gebouw Het Schip.

vertelt Van Boxtel. Architectuur had altijd al zijn warme belangstelling maar fietssend door deze boeiende stad met haar

Foto: Geert van Boxtel

gevarieerde bouwstijlen sloeg er echt een vonk over. Met cursussen en lezingen vond hij belangstellenden voor wandelingen, excursies en reizen waarover hij via nieuwsbrieven informeert. Vooral de Amsterdamse School inspireert hem met haar aandacht voor ambachtelijke details en haar experimenten met bouwplastic en met de publieke ruimte.

De wandeling begint in café Distel, voormalig Volkskoffiehuis met fraai tegelwerk, en eindigt in het schoolgebouw van Het Schip, nu lunchroom van het architectuurmuseum. Daarna is er gelegenheid het voormalige postkantoor en een woning in dit blok begeleid te bezoeken of de exposities te bekijken.

Noteer in uw agenda voor het late najaar!

Literaire Middag

Zondag 10 november 15.00 uur Hortus;

gratis voor leden.

Cees van Ede en Jos van Hest zullen opnieuw belangrijke schrijvers bij u introduceren.

Jeugdtheater

Woensdag 20 november 15.30 uur

Crea-theaterzaal; toegang gratis

Voor jong (8+) tot zeer oud presenteren wij na het succes van vorig jaar een

nieuwe jeugdvoorstelling: *De wereld & Ko*, van de bekende griffelauteur Gideon Samson. Minne Koole speelt de jongen Ko die erachter wil komen wat er met zijn moeder is gebeurd. Zeer positief ontvangen.

Soop-lezing

Donderdag 28 november 16.30 uur;

toegang gratis

Kwartiermaker Tonko Grever komt vertellen over het nieuwe Luthermuseum.

Het Luther Museum

Joke van der Wey

Het was niet echt heet voorpaginanieuws, maar het heeft toch de nodige aandacht gekregen: sinds eind juni is de Plantagebuurt een nieuw museum rijker: het Luther Museum.

Elke buurtbewoner kent het pand op de hoek van de Nieuwe Kerkstraat en de Nieuwe Keizersgracht, van de buitenkant maar vaak ook van binnen. De Wittenberg was immers lange tijd in gebruik als evangelisch-luthers oude mannen- en vrouwenhuis. In dat gedeelte, met de oude slaapzalen, zit nu een shortstay hotel en in de voormalige kerkzaal met aanpalende regentenkamers is het Luther Museum gevestigd.

Ook als je geen enkele binding hebt met religie is het de moeite waard om eens binnen te lopen door de monumentale deur aan de grachtkant. Links kom je in de kerkzaal en rechts in de regentenkamers met luthers *angehauchte* kunstschaten. Het zijn prachtige ruimtes waar het gewoel van de moderne tijd meteen van je afglijdt. Zulke ruimtes zijn er wel meer in Amsterdam, maar hier word je (nog) niet omringd door toeristen met selfiestokken.

'Hier sta ik, ik kan niet anders'

Ik dwaal in alle rust langs de schilderijen zoals een Gezicht op de Plantage Muidergracht van Toorenburgh waarop te zien is hoe de Wittenberg er vlak na de oplevering in 1772 uit zag. Het land eromheen ligt er nog ongebruikt bij, reden waarom het

De 'burgemeesterspoort'

Foto: Petra Catz

Amsterdamse stadsbestuur de grond gratis aan de Lutherse Gemeente ter beschikbaar stelde. Dan stond er tenminste iets fatsoenlijks. Die maakte meteen een gebaar terug door een prachtige burgemeesterspoort op te richten aan het eind van de kerkzaal. Natuurlijk hangt er ook een schilderij van Luther op de Rijksdag in Worms, waar hij zijn beroemde woorden 'Hier sta ik, ik kan niet anders' zou hebben uitgesproken. Deze zinsnede, aangebracht op sokken, schijnt in Duitsland een populaire gift te zijn voor aanstaande bruidegoms, maar hier in het Plantage Luther Museum is geen sprake van merchandising. De regentenkamers hebben nog helemaal de sfeer van... nou ja, deftige degelijke regenten. De kasten, allemaal fraai gerestaureerd in de oude verkleuren, herbergen nu bijbels en avondmaalzilver in plaats van linnengoed. Wat is dat toch prachtig, dat lutherse kerkzilver. Het onderscheidt zich van het vaak barokke zilver uit voorbije eeuwen door een uiterst sobere vormgeving die nu heel modern aandoet. Er zijn ook aardige verhalen bij te vertellen. Zo kregen de lutherse vrouwen uit Monnickendam in 1862 een eigen beker omdat bij de avondmaalsceremonie de vrouwen pas na de mannen mochten drinken en daarbij gehinderd werden door de tabakslucht die in de beker bleef hangen. En overal hangen foto's die de geschiedenis illustreren van het gebouw als luthers 'Huize Avondrood'.

Religieuze gebouwen in de Plantage

Wel rijst – te midden van al deze vroomheid – de vraag: hoe komt het dat er in de Plantage niet één religieus gebouw meer in functie is? De (trouwens ontwijde) Mozes en Aäron aan de ene rand, de Muiderkerk aan de andere kant van de Plantage, daarmee hebben we het wel gehad. Dat was vroeger anders. Op Plantage Doklaan 8-12 stond tot 1927 een forse gereformeerde kerk. En in wat nu de Tangosalon is kerkten de christelijk gereformeerden, een hardcore zwarte kousenkerk. Dat juist daar nu zulke verleidelijke danskunst beoefend wordt... De Victory Outreach Church aan de Plantage Middenlaan, waar altijd tiptop geklede Surinaamse mensen naar toe kwamen, is ook al verhuisd naar de buitenwijken. En natuurlijk waren er synagogen, grote en kleine.

Een lutheraan moet tegenwoordig naar het Spui. Ach, zo gaat het. En je kunt ook best een beetje bidden terwijl het middaglicht door de ramen van de Wittenbergse kerkzaal valt.

OBSERVATIES UIT DE BUURT

Kat met Rat

Joke van der Wey

Al tijden wordt de muur naast die bolle brug op het Roeterseiland gesierd door een kattengraffiti. Met geheven staart wandelt hij richting water. Sinds enige tijd – en hij heeft het in al zijn kattige arrogantie nog steeds niet door – loopt er iemand achter hem aan. Het is een rat die daar uit zijn hol gekropen is, waarschijnlijk een bruine (*Rattus norvegicus*) want die komen verreweg het meeste voor. Als je er op let zijn er overal ratten, ook in een beschaafde buurt als de Plantage.

Gister stak er nog eentje voor mijn neus de straat over, soms zie je ze op hun gemak in een parkje kuieren. En zwemmen, duiken en springen kunnen ze als de beste dus wie lekker in het water naast het Entrepotdok aan het zwemmen is, zwemt daar niet alleen. Maar zo erg is dat nou ook weer niet, want het gezondheidsrisico dat rattus met zich mee brengt wordt door de Amsterdamse GGD maar klein geacht. Het dier heeft een slechte naam, mede als overbrenger van de pest. Maar we trekken ze zelf aan met ons slordige vuilnisgedrag en zelfs die pestepidemieën hebben we de ratten ten onrechte toegerekend blijktens een onderzoek uit 2018. Geen rattenvlooiën, maar mensenvlooiën en -luizen waren verantwoordelijk voor de Zwarte Dood.

Een mooi dier is het eigenlijk, met die bruine vacht, die pientere oogjes en gevoelige snorharen. Toch heb ik er laatst eentje om zeep geholpen. 's Avonds laat hoorde ik ineens gespetter bij de wc, terwijl ik toch alleen thuis was. Omdat het middernacht was dacht ik eerst aan iets bovennatuurlijks, een demon of zo. Maar nee, in de toiletput zat een grote bruine rat, die daar vanwege een pompsysteem niet via de riolering terecht gekomen was en dus ook niet op die manier ontsnappen kon. Hoe dan ook, ik heb hem verdronken door een plank op de toiletzitting te leggen. Het spijt me. Het was een prachtige rat, maar hij was te ver gegaan. Huisvredebreuk.

En een van de weinige natuurlijke vijanden van de rat is de kat. Dus die Plantagemuurkat moet zich maar eens omdraaien.

Plantagedicht

MARC TRITSMANS

Marc Tritsmans (Antwerpen, 1959) debuteerde in 1992 met de bundel *De wetten van de zwaartekracht* en had in 2000 al zeven gedichten in Gerrit Komrijs' bloemlezing *Nederlandse poëzie*. Hij is milieuambtenaar van beroep en werd in Oost-Vlaanderen voor een jaar benoemd tot landschapsdichter. In 2011

won hij de Herman de Coninck-prijs met zijn bundel *Studie van de schaduw*. Ook gaf hij een aantal jaren poëzielessen aan de Antwerpse Schrijversacademie. Zijn laatste bundel, *Het zingen van de wereld* (2017) is een hartstochtelijk en aanstekelijk pleidooi voor het behoud van de aarde. Hij wordt gezien als een vakman met een hoog poëtisch gehalte, eerder aan de klassieke kant dan hemelbestormend. De taal is voor hem eerder middel dan doel.

En toen

*En toen was ik een fee en jij een kikker
en toen veranderde ik je in een prins en
ik werd prinses. Maar toen kwam er een
draak en die beet je dood. Maar ik was
toch nog een fee en maakte je weer levend.*

*Zo moeiteloos blijven ze voortdurend op
een afstand van zichzelf en maken brandhout
van de wetten die de wereld dwingen.
Tot ze je op een dag fier komen vertellen
dat Sinterklaas niet bestaat en dat mensen*

*sterven en dat de aarde naar de haaien
gaat. Met ware doodsverachting hakken ze
in op alle illusies die ze zichzelf ooit
hebben toegestaan. We kijken naar de plotse
leegte en weten: dit komt nooit meer goed.*

Uit: *De stilte van de wereld na ons*, Nieuw Amsterdam, 2012.

Redactie Willem Campschreur, Erik Hardeman, Joke van der Wey.
Vormgeving Marianne Boeije.

Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Nieuwe Prinsengracht 18-H, 1018 XJ Amsterdam, www.vriendenvandeplantage.nl, info@vriendenvandeplantage.nl, verschijnt 4x per jaar.

Bestuur René Mentink (voorzitter/ledenadministratie), Willem Campschreur (secretaris), Joop Hox (penningmeester), Liesbeth de Ruijter.

Nieuwe leden aanmelden via onze website.

Contributie particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven vanaf €35 p.j.

Betalingen NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v.

Vereniging Vrienden van de Plantage, Amsterdam.